

עפ"ג 54471/05/21 - יעקב דיין נגד מדינת ישראל

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לערעורים פליליים

לפני כב' השופט רפי כרמל, סגן נשיא, אב"ד
כב' השופט אריה רומנוב
כב' השופטת מרים ליפשיץ-פריבס

המערער
נגד
המשיבה
יעקב דיין
ע"י ב"כ עו"ד עודד הכהן
מדינת ישראל
באמצעות פרקליטות מחוז ירושלים

פסק דין

ערעור על גזר דינו של בית משפט השלום בירושלים (כב' השופט דוד גבאי ריכטר) מיום 12.4.21 בת"פ 16427-08-17 ות"פ 42697-08-15.
כללי

1. המערער הורשע, על יסוד הודאתו, בשני כתבי אישום מתוקנים, בקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות (שבע עבירות), קבלת דבר במרמה (שלוש עבירות), גניבה ביד עובד, זיוף (שתי עבירות), הוצאת שיק ללא כיסוי (שתי עבירות), מסירת ידיעות כוזבות, זיוף בנסיבות מחמירות (שלוש עבירות) והתחזות. המערער נדון לתשעה חודשי מאסר לריצוי בעבודות שירות, בחופף הופעל עונש מאסר מותנה בן 4 חודשים, 12 חודשי מאסר על תנאי, קנס בסך 5,000 ₪, צו מבחן למשך שנה, פיצוי למתלונן בסך 100,000 ₪ והתחייבות עצמית להימנע מעבירה. הערעור מופנה כנגד חומרת העונש.
2. ואלה המעשים: המערער הורשע לדין בשני תיקים, הכוללים עשרה אישומים נפרדים. בתיק הראשון הוציא המערער במרמה כחצי מיליון ש"ח מהמתלונן, אותו הכיר מתקופת הילדות, בחור יתום הסובל מקשיים התפתחותיים ונפשיים וניתן לניצול ולסחיטה, תוך עירוב במעשי עבירה וסיבוכי בחובות גדולים, דבר אשר דרדר את מצבו הנפשי. בתיק השני פעל המערער בדרכי מרמה שונות כדי לחלץ כספים מאנשים תמימים, אותם שכנע, באמצעות מצגי שווא שונים, ובכלל זה אף התחזה לעורך דין, לתת בו אמון ולמסור לידיו סכומי כסף הגיעים בין אלפי שקלים למאות אלפי שקלים, ובסכום כולל של כ - 373,600 ש"ח.

טענות הצדדים

3. ב"כ המערער עותר לביטול עונש המאסר בעבודות שירות או להקטנתו במידה ניכרת או להטלת ש"צ תחתיו, וכן לבטל או לצמצם במידה ניכרת את חיוב הפיצוי למתלונן. נטען כי כבר בתחילת ההליך המשפטי קיבל המערער החלטה לפתוח דף חדש, לעבור הליך של גמילה מהימורים ולעזוב את העולמם העברייני. המערער הודה במיוחס לו ללא הסדר עונשי ועבר הליך שיקומי מרשים. שליחתו כיום לביצוע עבודות שירות למשך פרק זמן כה ארוך תפגע בפרנסת משפחתו של המערער, במיוחד נוכח מחלתה של גרושתו, שאינה יכולה לעבוד. כמו כן, עונש עבודת השירות יגדע את הליך הגמילה מהימורים שעובר המערער, הדורש רציפות טיפולית, וכן יפגע בהליך חדלות פירעון בו מצוי המערער ונקבע כי עליו לשלם סכום של 200 ₪ בחודש. עוד נטען, לעניין סכום הפיצוי למתלונן, כי סכום זה נקבע לפי האמור בכתב האישום, אך למערער יש עדיין טענות שלא ניתנה לו ההזדמנות להעלותו בטרם נגזר דינו, ובכלל, על החזרי למתלונן של חלק ניכר מהסכום שנטל ממנו וכן טוען, כי בכתב האישום יוחסה לו נטילת כספים שביצעו אחרים. הסנגור הדגיש כי המערער הודה בכל האישומים מתוך רצון עז ואמיתי להתחיל בהליך השיקומי, כפי שאכן עשה, והוא אינו חוזר בו מהודאתו ומתחרט חרטה כנה על מעשיו, אך יש לו טענה כנגד מידת האחריות שיוחסה לו. עוד נטען כי המערער אינו יכול לעמוד בתשלום סכום הפיצוי העצום שהוטל עליו, והותרת הפיצוי על כנו תפגע כאמור, בהליך שיקומו, בהליך הפש"ר ובמשפחתו של המערער.
4. בדיון הוסיף ב"כ המערער כי המערער קיבל בחודש שעבר הפטר כנגד תשלום של 140,000 ₪ לקופת הכינוס וכי הוא פתח עסק למתן עבודות שירות של 'הגדימ'. לעמדתו, במצב דברים זה, ריצוי עונש של עבודות שירות למשך 9 חודשים, כשברקע גם ניצב הפיצוי למתלונן בסך 100,000 ₪ שהטיל עליו בית משפט קמא בגזר דינו - משמעו הלכה למעשה גידעת אפשרות שיקומו של המערער, בו השקיע רבות בשלוש השנים האחרונות, תוך שהוא מתמודד עם נטייתו להימורים. הסנגור הגיש מכתב מעו"ס הדס פקין מעיריית מעלה אדומים, בו כתבה כי המערער הינו נושא מעלה אדומים המטופל ביחידה להתמכרויות במבשרת ציון מאז חודש מרץ 2020, שכן שירות זה לא ניתן במעלה אדומים. היא כתבה כי המערער פנה אליה ביוזמה להקים במעלה אדומים קבוצות לעזרה למכורים וביקש לעזור לאחרים.
5. ב"כ המשיבה טוען כי גזר הדין שהוטל על המערער הינו מפלגי לקולה והמשיבה, אף שקלה האם להגיש ערעור. המשיבה טענה כי המערער ביצע עבירות מרמה במניפולטיביות, בתחומים, תוך ניצול יתום, באופן שהוכר בפסיקה כנסיבה מחמירה. אין מדובר במעידה חד פעמית, אלא בשרשרת ארוכה של מעשים שביצע המערער כלפי אותו מתלונן וכנגד אנשים נוספים. מדובר בלא פחות מעשרה אישומים ובסכומי כסף גבוהים, מעל חצי מיליון שקלים, ובעבירות שבוצעו תוך זיוף מסמכי רשויות, לרבות מסמכי בית משפט, הוצ"פ, אכיפה וגביה. נוכח הליך השיקום שעבר המערער, המשיבה סבורה כי עונש מקל מאוד בעניינו היה כולל ענישה של שתי שנות מאסר עם פיצוי למתלוננים והפעלה חלקית של המאסר המותנה, אך בית משפט קמא הלך כמה צעדים לקולה לכיוונו של המערער. לעמדת המשיבה, הענישה בעבודות שירות אינה הולמת בעליל את מעשיו של המערער. כמו כן, בית משפט קמא חפץ באופן מלא את המאסר המותנה והפיצוי שהטיל הוא למתלונן אחד בלבד. המשיבה תמכה הכיצד טוען המערער כי סכום של 100 אלף ש"ח הינו סכום עצום לגבי כשהוא הוציא במרמה סכומים גבוהים מאנשים אחרים, ומדוע לא נפסק פיצוי ליתר המתלוננים, גם הם, בדומה למתלונן היתום, אינם אנשים שהפרוטה מצויה בכיסם, גם הם נוצלו ולא נפסקו לגביהם פיצויים. המשיבה סבורה שבית משפט קמא חס על המערער לא רק במישור העונשי אלא גם בהיבט הקנס, ומדגישה שמעשיו של המערער הם מרמה שיטתית. לרוב המתלוננים לא נפסקו פיצויים.

תסקיר שירות המבחן

7. מתסקירי שירות המבחן שנערך בעניינו של המערער עולה כי הינו כבן 44 שנים, נשוי בשנית ואב לחמישה ילדים. שלוש בנות קטנות מנישואיו הנוכחיים ושני ילדים נוספים מנישואיו הקודמים. המערער מתגורר עם אשתו במעלה אדומים בדירה שכורה ועובד כיום בתחום השיפוצים. במהלך הדיונים בתיק חלתה אשת המערער בסרטן. במקביל, עבר המערער תאונה ונפגע ברגלו. המערער החל בהליך פשיטת רגל לשם הסדרת חובותיו. הדיונים בתיק נדחו מעת לעת והתארכו כשלוש שנים וחצי בשל שליחת המערער לטיפול והוגשו תסקירים רבים בעניינו. בתחילה, שולב המערער במרכז יום לטיפול בהתמכרות להימורים, שהייתה מינע לעבירות, אך הושעה בשל התנהלותו. לאחר מכן, המערער שולב במסגרת כוללנית ברטרון, מיום 1.5.2019 ועד לחודש ינואר 2020, עת יצא לעבוד בקרבת הקהילה במסגרת שלב ג' של הטיפול. בתחילת חודש מרץ 2020 עבר המערער להתגורר בהוסטל של המסגרת, אך בשל מחלת רעיתו והצורך להיות עמה ועם ילדיהם, עזב את המקום על דעת עצמו. בהמלצת שירות המבחן המערער השתלב בטיפול אמבולטורי מתמשך ביחידת הטיפול במתמכרים במבשרת ציון, תוך השתתפות בטיפול פרטני ובקבוצות טיפוליות מסוגים שונים, ואף תוך נטילת תפקיד מוביל ומנחה כלפי מטופלים אחרים בשלבים מתקדמים של הטיפול. פורט כי למערער לא נפתחו תיקים חדשים במהלך השנים האחרונות, במקביל לטיפול שעבר.

שירות המבחן סיוע כי מדובר במי שפיתח דפוסי מרמתיים ועוברי חוק נוכח קשיים בילדותו וכללי התמודדות עם קשיי בהווה, תוך התייחסות אינסטרומנטלית לסביבתו וניצול החלשים ממנו לתועלתו. כיום ולאחר הטיפול שעבר, מצוי המערער בתהליך של הסדרת חובותיו, מבטא רצון לשיקום וייצוב חייו, ונראה שהצליח להפיק תועלת מעשית מהטיפול שעבר בשאיבת כוחות חיוביים לתפקיד נורמטיבי. הוא לקח אחריות על מעשיו והביע חרטה ובושה. שירות המבחן המליץ על צו פיקוח למשך שנה נוספת, הטלת מאסר שירוצה בעבודות שירות וכן הטלת עונשים צופי פני עתיד יחד עם פיצוי למתלוננים.

רישום פלילי

8. למערער שתי הרשעות קודמות, האחת, משנת 2011 (עבירה משנת 2007) בעבירות גניבה ביד עובד, מרמה והפרת אמונים בתאגיד, ביניה נדון למאסר מותנה וקנס. השנייה משנת 2003 (עבירה משנת 1999), בעבירות מעשה מגונה בכוח, ביניה נגזר על המערער מאסר בפועל ל-6 חודשים ועונשים נוספים. בעת מתן גזר הדין היה תלוי ועומד נגד המערער מאסר מותנה של 4 חודשים בגין עבירה של גניבה ביד עובד, שהוטל בת"פ 2752-09, מיום 19.12.2011 (המאסר המותנה).

דין

9. דין הערעור להידחות. המערער ביצע שורה של מעשי מרמה מכוערים ונלוזים כלפי קורבנות תמימים שונים ולאורך זמן רב, בפריסתם על פני מספר שנים. חומרת המעשים נעוצה בין היתר באופן ביצוע מעשי המרמה, תוך שימוש במצגי שווא והתחזות, בתכנון מוקדם ובתחכום. המערער, בחר את 'קהל היעד' לאותם מעשים, בביצועם דווקא כנגד אוכלוסיות חלשות בחברה תוך ניצול מצוקתם. בין אם מחמת מצב התפתחותי ונפשי (כעניינו של המתלונן) ובין אם, מחמת דחוק כלכלי, כעניינם של נפגעים תמימים אחרים. הקורבנות, שמו מבטחם במערער בעוד הוא מנצל את האמון שנתנו בו, לקבלת כספים במרמה מהם (על ניצול אוכלוסיות מוחלשות ראו: רע"פ 158/13 יוסף עוז ב' מדינת ישראל (2013); רע"פ 5066/09 ירון אוהיון ב' מדינת ישראל (2010) (להלן-"פרשת אוהיון"). בדומה לכך, הפר המערער את יחסי האימון שנתנו בו מעבדי (כהרשעתו באישום החמישי)(ראו:רע"פ 8529/12 פדילה עקל ב' מדינת ישראל). הענישה הראויה בגין כלל העבירות החמורות בהן הורשע המערער, צריכה להיות מאסר מאחורי סורג ובריה לתקופה ממושכת. ואין בתהליך שיקום, מוצלח ככל שיהיה, כדי לאיין את חומרת המעשים ואת הצורך בענישה במאסר בפועל (פרשת אוהיון, פסקה 11). תשד עשה בית משפט קמא, עם המערער בהטילו עליו עונש כה מקל, גם בהתחשב בהליך השיקום המוצלח. **נתן היום, ח' טבת תשפ"ב, 12 דצמבר 2021, במעמד ב"כ המערער, המערער וב"כ המשיבה.** לפיכך הערעור נדחה.

המערער יתייצב לריצוי עונש המאסר בעבודות שירות, כאמור בחוות דעת הממונה, ביום 12/1/22.

השופט רפי כרמל, סגן נשיא, אב"ד אריה רומנוב, שופט שירלי רנר, שופטת